

NEIN!

**SPIKNUTÍ PROTI
HITLEROVI
1935–1944**

**PADDY
ASHDOWN**

**Povstání v srdci třetí říše
a jeho zásadní podíl na ukončení
druhé světové války**

 metafora

Porážka Hitlera jako přímý důsledek zrady jeho vlastních lidí – Paddy Ashdown na základě nově otevřených archivů neobyčejně poutavě odhaluje podíl nejvýznamnějších představitelů třetí říše na konci druhé světové války. Líčí jejich dramatické nasazení v boji za svobodnou Evropu, za něž mnohdy zaplatili životem.

Hlavní osou knihy je činnost velitele Abwehru admirála Wilhelma Canarise, jíž sabotoval Hitlerovu politiku, spřádal plány na jeho likvidaci a také umožnil systematický průchod klíčových vojenských tajemství třetí říše do Londýna, Washingtonu a Moskvy prostřednictvím špionážních sítí MI6, OSS (předchůdce CIA) a ruské rozvědky se sídlem ve Švýcarsku. Od roku 1943 vynakládali členové těchto skupin soustředěné úsilí na to, aby Německo uzavřelo s jednotlivými západními mocnostmi mír.

Autor nabízí pohled za oponu zdánlivě jednotné třetí říše a odhaluje, že bombové atentáty na Hitlera, jimž se dostalo tolik pozornosti, byly ve skutečnosti jen malou částí mnohem rozsáhlejšího příběhu – příběhu, v němž špičky německého státu využily všech dostupných prostředků, včetně spiknutí, vražd a špionáže, aby zajistily, že Hitler bude poražen. Jejich motivací byla pověst rodné země a udržení liberálních a demokratických hodnot. Pro tyto odvážné spiklence byla současná podoba Evropské unie s ústředním postavením Německa snem, za něž stojí za to položit život.

PADDY ASHDOWN

NEIN!

**SPIKNUTÍ PROTI
HITLEROVI
1935–1944**

PŘELOŽIL BOLESLAV RYLJAK

metafora®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Nein! Standing Up to Hitler

© Paddy and Jane Ashdown Partnership 2018

First published by William Collins, London, UK

Translation © Boleslav Ryljak, 2019

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2019

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-396-4 (ePub)

ISBN 978-80-7625-395-7 (pdf)

ISBN 978-80-7625-094-9 (print)

Věnováno Hansi Osterovi, *preux chevalier*

Obsah

	Úvod	13
	Hlavní postavy	17
	Prolog	23
1	Carl Goerdeler	33
2	Ludwig Beck	42
3	Wilhelm Canaris	51
4	Madeleine a Paul	65
5	Německo ve stínu války	77
6	Vyslanci	89
7	„Všechny naše krásné plány“	99
8	Březnové šílenství	109
9	Pochod k válce	121
10	Švýcarsko	134
11	Halina	143
12	Sitzkrieg	153
13	Varování a předtuchy	170
14	Felix a Lvoun	184
15	Rudá trojka	199
16	Bělehrad a Barbarossa	215
17	Generál zima	228
18	Velký bůh pražský	241
19	Zpětný úder	256

20	Kódy a kontakty	268
21	O špionech a velitelích	277
22	Chyba, špatný úsudek a selhání	286
23	Čeho je moc, toho je příliš	301
24	Zánik Dory	315
25	Přichází Stauffenberg	325
26	Valkýra a Teherán	338
27	Zklamání, narušení, zoufalství	349
28	Hrot kopí	359
29	Čtvrtek 20. července 1944	372
30	Kalvárie	385
31	Epilog	397
32	Po životě	408
	DOSLOV Selhání, anebo komplot?	418
	Poznámka věnovaná čtenáři	423
	Poděkování	426
	Bibliografie	430

Bezbranný pod noční oblohou
náš svět omráčen leží,
rozesety všude, přesto
nám světla ve tmě pomohou
všude tam, kde si spravedliví
zprávy vyměňují.
Toužím jen, stvořen jako oni
z lásky a prachu,
stejně soužení snášeje,
přemoci zlo a zoufalství
a zahořet plamenem naděje.

W. H. Auden, „1. září 1939“

„Jediná spása čestného člověka spočívá v přesvědčení, že
hříšníci jsou připraveni na jakékoli zlo...

Je horší než slepota věřiti muži, jenž má peklo v srdci
a zmatek v hlavě. Nečeká-li vás nic jiného než neštěstí
a utrpení, rozhodněte se ušlechtilě a čestně,
abyste pokud se věci vyvinou ve vaši nepřízeň,
měl v srdci alespoň nějakou útěchu.“

Baron vom Stein, naléhající na Fridricha Viléma III.,
aby se postavil Napoleonovi (1808)

Úvod

Tato kniha vypráví příběhy lidí na samém vrcholu třetí říše, kteří se snažili předejít druhé světové válce, opakovaně se pokoušeli zlikvidovat nacistického diktátora a udělali vše, co bylo v jejich silách, aby ve světě opět zavládl mír. Neúnavně bojovali po boku západních Spojenců a za svou odvahu nakonec zaplatili životem.

Většina mých knih se doposud týkala jednotlivých událostí či konkrétních jedinců. Toto dílo naopak zahrnuje všechny vrstvy německé společnosti během války od mezinárodních státníků v hlavních městech, ať už to byl Berlín, Londýn, Washington, nebo Moskva, přes vojáky bojující na březích Volhy a ve stínu Pyrenejí až po špionážní prstence operující v Ženevě, Curychu, Paříži, Amsterdamu, Istanbulu a všude jinde.

Po dopsání této knihy mě udivilo zjištění, že dílo, o němž jsem se původně domníval, že jen vypráví historii druhé světové války jinými očima, je také příběhem na téma, ke kterému se opakovaně vracím, a sice chování lidských bytostí v hrůzách války, zvláště pak jak se tváří v tvář zlu a osobnímu ohrožení rozhodují mezi poslušností a vzdorem – mezi věrností a zradou.

Je možné být zrádцем, a zároveň vlastencem? Je špatné zradit svou zemi, když opak znamená zradu celého lidstva? A dokonce i když člověk ví, že jeho činy nic nezmění, musí přesto riskovat, že se stane vyvrhelem, neboť je to jediný způsob, jak alespoň částečně odčinit vinu, která padne na

jeho děti a budoucí krajany? Jak se lidé v těchto situacích rozhodují? A jak se tato rozhodnutí odráží v jejich chování?

Dietrich Bonhoeffer, jeden z těch, kteří byli zavražděni za svou roli v protihitlerovském odboji, kdysi prohlásil: „Zodpovědné jednání se odehrává v šedé zóně, zcela zahalené stínem soumraku, vrženým historickou situací na dobro a zlo. Odehrává se uprostřed nesčetných pohledů, přičemž má na vědomí každou skutečnost. Zodpovědné jednání musí rozhodovat nejen mezi dobrem a zlem, ale především mezi správným a správným a špatným a špatným.“

A přesně o to jde. Nic totiž není černobílé. Člověk má v životě možnost volby mezi černější černou a bělejší bílou. Vítězné osobní vlastnosti a triumfální výsledky nejsou ničím jiným než iluzí. Existují pouze lidé, kteří v době, kterou Bonhoeffer označil jako „morální soumrak“, cítili nutkání učinit to, co považovali za správné. To se může zdát jako menší úspěch, než bychom si mohli v tak nebezpečných dobách přát, ale tehdy – i nyní – je to pravděpodobně ten jediný úspěch, který můžeme rozumně očekávat.

Tento příběh je tragický a stejně jako všechny velké tragédie v sobě zahrnuje lidské pochybení, selhání mocných a zlovolný osud, prolínající se s osobním utrpením, lítostí a obyčejnou hloupostí.

Ale právě proto, že jeho hlavními aktéry byly lidské bytosti žijící ve světě důsledků, jejich osobní rozhodnutí ovlivnila životy a události mimo jejich dobu a daleko za hranicemi jejich zemí. Tato kniha si klade dvě kontroverzní, ale ústřední historické otázky: Šlo druhé světové válce nějak zabránit? A pokud ne, musela opravdu skončit mírem, který záhy uvrhl do otroctví celou východní Evropu?

Mým záměrem není poskytnout čtenáři definitivní odpovědi, ale spíše prezentovat některé skutečnosti, které nejsou obecně známy – nebo přinejmenším zohledněny –, a postavit je proti konvenčnímu pohledu na původ, vývoj a výsledky druhé světové války.

Při čtení této knihy vás stejně jako mě možná zarazí podobnosti mezi tím, co se dělo těsně před vypuknutím druhé světové války a dobou, v níž žijeme. Podobně jako nyní i tehdy pomalu narůstal nacionalismus a protekcionismus. Lidé se cítili být zklamání demokracií a volali po vládě pevné ruky. Ti, které dopad ekonomického kolapsu zasáhl nejvíce, se cítili odcizeni a obraceli se ke zjednodušujícím řešením a radikálním názorům. Staré a veřejné instituce zničehonic budily nedůvěru, kompromis a konvenční politika vyšly z módy, racionalita se zhroutila ve prospěch extrémů a normální chod věcí přestal fungovat. Jakákoli změna – dokonce i revoluce – byla v očích veřejnosti mnohem přitažlivější než status quo a „falešné zprávy“ postavené na přesvědčivé lži měly ve veřejné diskuzi větší váhu než racionální argumenty a prokazatelné skutečnosti.

Namalovat lež na stranu autobusu a následně s ním jezdit po celé zemi by se tehdy zdálo naprosto normální.

Nicméně jsem se při sepisování tohoto příběhu také nechal inspirovat. Uvědomil jsem si, že i přes všechnu tu hrůzu vždy existovali lidé, kteří byli připraveni své době vzdorovat, a to i přes zjevnou beznaděj a za cenu vlastního života.

Doufám, že v ní tu inspiraci naleznete také.

Hlavní postavy

- Anulov, Leonid Abramovič** – alias „Kolja“ – sovětský rezident ve Švýcarsku před Radóem
- Attolico, Bernardo** – italský velvyslanec v Berlíně
- Bartík, major Josef** – velitel české zpravodajské služby 1938
- Beck, generál Ludwig** – náčelník štábu německé armády, propuštěn Hitlerem v roce 1938, armádní velitel protihitlerovského odboje
- Bell, George** – anglikánský teolog a biskup z Chichesteru
- Beneš, Edvard** – český prezident v letech 1935–1938
- Beurton, Leon Charles** – známý jako Len. Přítel Alexandra Foota, operátor prstence Dora
- Bihet-Richouová, Madeleine** – milenka Erwina Lahousena, agentka francouzské tajné služby
- Blomberg, polní maršál Werner von** – vrchní velitel německé armády, propuštěn Hitlerem v roce 1938
- Bock, polní maršál Fedor von** – von Tresckowův strýc, velitel skupiny armád Střed
- Bolliová, Margrit** – alias „Rosy“, rádiová operátorka Rudé trojky
- Bonhoeffer, Dietrich** – teolog, německý pastor a stěžejní spiklenec
- Bonhoeffer, doktor Karl** – Dietrichův otec, účastník puče v září roku 1938
- Bosch, Robert** – německý průmyslník, zakladatel průmyslového impéria Bosch, příznivec Carla Goerdelera

- Brauchitsch, polní maršál Walther von** – velitel německé armády až do porážky v Moskvě v roce 1941
- Cadogan, sir Alexander** – vedoucí britské zahraniční kanceláře
- Canaris, Wilhelm** – velitel německého Abwehru až do jeho propuštění v roce 1944
- Canarisová, Erika** – Wilhelmova manželka
- Chojnacki, kapitán Szcześny** – polský zpravodaj a špion ve Švýcarsku
- Ciano, Galeazzo** – italský ministr zahraničí
- Colvin, Ian** – korespondent *London News Chronicle* ve střední Evropě, zařídil von Kleist-Schmenzinovu návštěvu Británie v roce 1938
- Daladier, Édouard** – francouzský premiér
- Dansey, sir Claude** – zástupce šéfa MI6 a zakladatel Organizace Z, známý jako „plukovník Z“
- Dohnányi, Hans von** – právník Abwehru a stěžejní spiklenec
- Donovan, generálmajor William „Divoký Bill“** – šéf americké zpravodajské služby (OSS)
- Dübendorferová, Rachel** – alias „Sissy“, agentka prstence Dora
- Dulles, Allen** – zástupce OSS v Bernu
- Eden, Anthony** – britský ministr zahraničí
- Farrell, Victor** – velitel MI6 v Ženevě
- Fellgiebel, generál Fritz Erich (známý jako Erich)** – jeden z náčelníků německé armády a klíčový spiklenec
- Foote, Alexander** – alias „Jim“, rádiový operátor prstence Dora
- Frank, Alois** – český špionážní opatrovník Paula Thümmela
- François-Poncet, André** – francouzský velvyslanec v Berlíně v době mnichovské konference
- Fritsch, plukovník generál Werner von** – vrchní velitel německé armády, propuštěn kvůli obvinění z homosexuality v lednu 1938

- Gabčík, Josef** – český agent, člen operace Anthropoid
- Gersdorff, Rudolph-Christoph von** – člen štábu Henninga von Tresckow; dobrovolný účastník pokusu o atentát na Hitlera z 21. března 1943
- Gibson, plukovník Harold „Gibby“** – velitel stanice MI6 v Praze
- Gisevius, Hans Bernd** – „věčný spiklenec“ v řadách Abwehru, klíčový konspirátor a Canarisova spojka s Halinou Szymańskou
- Goerdeler, Carl** – jeden ze stěžejních spiklenců, bývalý starosta Lipska
- Goerdelerová, Anneliese** – manželka Carla Goerdelera
- Groscurth, podplukovník Helmuth** – Canarisův styčný armádní důstojník v Zossenu
- Guisan, generál André** – hlava švýcarské armády
- Haeften, poručík Werner von** – von Stauffenbergův pobočník
- Halder, generálplukovník Franz** – německý náčelník štábu pod velením von Brauchitsche
- Halifax, lord Edward** – britský ministr zahraničí pod Chamberlainem a klíčový zastánce appeasementu
- Hamburgerová, Ursula** – *Née* Kuczynski, kódové označení „Sonja“, sovětská špiónka, od roku 1936 působící ve Švýcarsku
- Hamelovi, Olga a Edmond** – rádioví operátoři prstence Dora
- Hassell, Ulrich von** – německý velvyslanec v Itálii před válkou, spojení mezi Beckem a Goerdelerem
- Hausamann, kapitán Hans** – zakladatel Büro Ha, soukromé zpravodajské agentury ve Švýcarsku
- Heinz, podplukovník Friedrich** – vůdce komanda, které mělo v roce 1938 zabít Hitlera
- Henderson, sir Neville** – britský velvyslanec v Berlíně před rokem 1939
- Hoare, sir Samuel, poslanec** – jeden z předních zastánců Chamberlainovy politiky appeasementu

- Hohenlohe von Langenberg, princ Maximilian Egon** – špion na volné noze, přítel Dullese, Canarise i Himmlera
- Jelinekovi, Charles a Antoinette** – majitelé obchodu *De Favoriet* v Haagu
- Keitel, polní maršál Wilhelm** – náčelník vrchního velitelství německých ozbrojených sil
- Kleist-Schmenzin, Ewald von** – německý vyslanec opozice vůči Hitlerovi, v srpnu 1938 se v Londýně sešel s Churchillem
- Kluge, polní maršál Günther von** – velitel skupiny armád Střed, váhavý spiklenec
- Kordt, Erich** – vedoucí Ribbentropovy kanceláře v Berlíně
- Kordt, Theo** – Erichův bratr, úředník na německém velvyslanectví v Londýně
- Kubiš, Jan** – český agent, účastník operace Anthropoid
- Lahousen, generálmajor Erwin von** – vedoucí rakouského Abwehru a následně vyšší důstojník v tom německém, blízký přítel Wilhelma Canarise a klíčový spiklenec, milenec Madeleine Bihet-Richouové
- Manstein, polní maršál Erich von** – velitel Skupiny armád Jih a génius německé ofenzivy u Kurska
- March, Juan** – mallorský podnikatel a hlavní hybatel ve Španělsku – kontakt Canarise a MI6
- Masson, Roger** – velitel švýcarské rozvědky
- Mayr von Baldegg, kapitán Bernhard** – štábní člen zpravodajské služby švýcarské armády, Waibelův zástupce
- Menzies, sir Stewart** – šéf MI6
- Mertz von Quirnheim, plukovník Albrecht** – von Stauffenbergův přítel, účastník spiknutí z 20. července 1944
- Moltke, hrabě Helmuth von** – zakladatel „Kreisavského kroužku“
- Moravec, plukovník František** – velitel české zpravodajské služby